

MERELONDERZOEK 1920.

ANGEKOMEN zijn de gegevens van omstreeks 150 Merelbroedsels, waarvan 40 om verschillende redenen niet in bovenstaande grafiek zijn opgenomen, o.a. omdat hij niet verder loopt dan 18 April. Zij zijn afkomstig uit een vrij beperkt deel van ons land: Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland. Uit de overige provincies zijn alleen Leeuwarden, Groningen, Zwolle en Deventer goed vertegenwoordigd.

Sommige waarnemingen zijn zoo goed gelukt, dat we eigenlijk alles te weten kwamen, waar we voorloopig belang in stelden. En dan blijkt, dat de Merel soms 13, maar ook wel 15 dagen broedt en met het leggen wel eens een dag overslaat. In sommige data van de grafiek zijn dus fouten van 1 à 2 dagen mogelijk. Er zijn goed geconstateerde gevallen, waar het eerste jong 13 dagen na het leggen van het eerste ei reeds verscheen. We moeten dan veronderstellen, dat het eerste ei reeds zoodanig tegen afkoeling wordt beschut, dat de ontwikkeling van het jonge leven direct aanvangt, misschien in een eenigszins vertraagd tempo. In de korte broedtijden kwamen de jongen met vrij groote tijdsverschillen ter wereld, die echter nimmer 3 of 4 dagen beliepen. En hiermee, zien we dus, dat eenig verschil in den ontwikkelingstijd werkelijk mogelijk is. Dat die korte broedtijden alleen in 't begin van 't jaar voorkwamen, kan niet worden beweerd. Al geven de berichten aan die meening wel eenigen grond, zoo is het toch beter een grootere hoeveelheid gegevens hieromtrent af te wachten.

Het overslaan van één dag bij het leggen kwam minder voor, dan ik uit eigen ervaring had vermoed. Intusschen was dat de oorzaak, waarom ik het aantal broeddagen op 16 à 17 stelde.

Het aantal eieren is lang niet altijd 4 à 5. Drie komt telkens voor. Ook in dit geval moet een grootere hoeveelheid gegevens maar eens zeggen, waardoor dat komt. Aan de thans ter beschikking staande, is wel te *vermoeden* hoe die driebroedsels ontstaan, maar ter wille van de objectiviteit is het niet wenschelijk, daarop vooruit te loopen.

Van belang is een bericht uit Deurne bij Antwerpen — van den heer Ad. Oomen — waar op 7 Maart een broedsel begonnen was en een ander op 28 Maart met groote jongen werd gevonden. Via Tollenaar kreeg ik uit Den Haag een bericht van jongen op 25 Maart. Den eersten-ei-datum hebben we niet kunnen vaststellen, maar moet — gerekend een broedtijd van 13 dagen — op of vóór $26 - 13 = 13$ Maart zijn geweest. (De eerste broeddag is tevens de dag van het laatste ei, omdat de bebroeding direct na het leggen daarvan begint).

Onder de gegevens kwamen er eenige voor, waar Merels twee, ja drie keer van hetzelfde nest gebruik maakten.

Opmerkelijk is het volgende geval, medegedeeld door Buisman te Leeuwarden. Op een afgezonderde boerderij te Hempens maakte een Merelpaar wel nesten — wel zes in een jaar — waarin echter nooit eieren kwamen. In den winter '19/'20

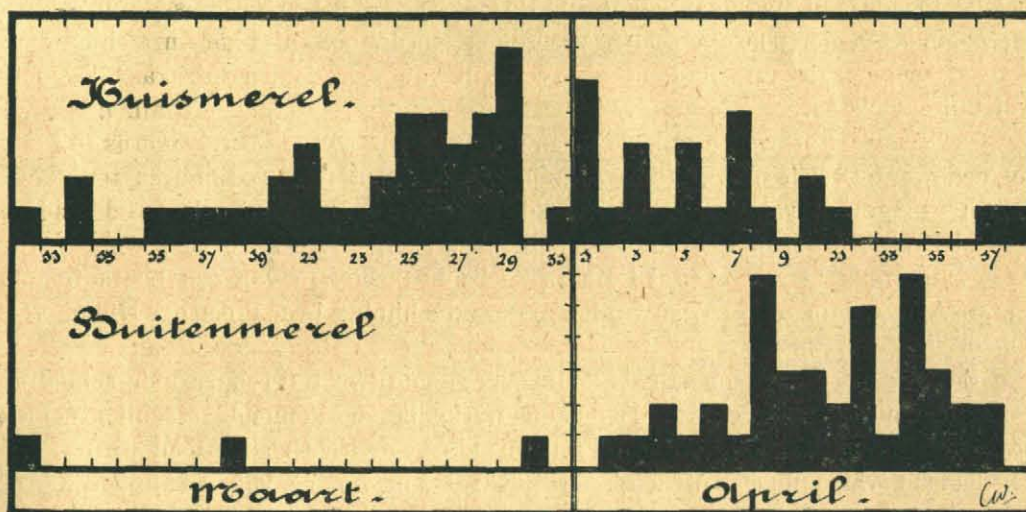
vond men het wijfje dood. 't Volgende voorjaar was een ander wijfje aanwezig, dat wel eieren lei.

Van meer dan één zijde werd het voorstel gedaan de zanglijsters ook eens op deze wijze na te gaan. 'k Voel daar wel voor, maar dan nog een paar andere ook.

Het broedseizoen van onze Huismerels duurt ook bijzonder lang. Tot 20 Augustus werden eieren gevonden en ik zelf controleerde op 27 Aug. uitkomende jongen en pas uitgevlogen jongen op 4 Sept.

Trachten we nu met behulp van onze gegevens voorloopig een ruwe benadering te verkrijgen voor de aanpassing van de soort aan vegetatie en klimaat

Merelonderzoek

1920

in ons land, wat voor den physiologischen toestand van de soort wel kenmerkend schijnt te zijn, dan krijgen we de periode waarin de eerste eieren der legsels verschijnen op 10 Maart—10 Aug. stellende, voorts 4 à 5 eieren, 15 broeddagen, 14 verplegingsdagen en laat ons schatten 10 rustdagen tusschen twee broedsels,

dan krijgen we voor die aanpassing
$$\frac{153}{(4 \text{ à } 5)(5 + 14 + 14) + 10} = \frac{153}{(4 \text{ à } 5) 33 + 10} =$$
 ongeveer 3,5. Daarnaast krijgen we op O. N. O. van de gunstigste waarde n.l.

die van de koolmees: $A = \frac{75}{(10 \text{ à } 11) 40 + 8} = 1,6$ en voor de beide zwartkop-

meezen dooreen: $A = \frac{13}{(7 \text{ à } 8 \text{ soms } 10) 41} = 0,3$. Het onderzoek over het geheele

land, in 1920 gehouden heeft uitgemaakt dat groote veranderingen in *deze* speciale terreinwaarden niet aannemelijk zijn. Op deze wijze voorgesteld treedt de toestand, waarin zich onze Huismerel bevindt — die een broedoptimum schijnt te hebben gevonden — duidelijk aan den dag.

Uit de grafiek blijkt, dat de medewerkers begin April — wat de Huismerel betreft — de zaak als afgedaan hebben beschouwd. Dat was niet noodig geweest. Verschillende berichtgevers plaatsten het nest in het systeem, dat ik in „Ornithologische Studie“ heb ontwikkeld. Iemand, wiens brieven duidelijk blijken gaven van lust tot zuiver opmerken en nauwkeurig wedergeven, meende vlechtwerk *om* een tak te hebben gezien. 'k *Vrees* toch, dat hij zich vergist heeft. Zijn nest door vlechtwerk *om* een tak bevestigen kan de Merel — naar mijn weten — niet, hetgeen door een later opgezonden foto, bevestigd is.

Het feit, dat de Huismerels vroeger met broeden zijn is nu ook voor ons land wel voldoende aan het licht gekomen. Bedenken we, dat de regelmatige opvolging der begindagen der soorten zelden verbroken wordt, ook als het verschil maar enkele dagen bedraagt, dan is een verschil van drie weken in éénzelfde soort wel buitengewoon.

De kwestie tot welke groep een individu moest worden gerekend, heb ik aan de medewerkers zelf overgelaten. Zij zijn het best tot beslissen in staat. Was de datum een grensgeval, dan heb ik me door nadere correspondentie van de juistheid der keus overtuigd. Veranderd heb ik die nergens. En we zien wel, dat de twee Buitenmerels van 9 en 18 Maart — beide bewoners van een begraafplaats n.l. te Amsterdam en te Leeuwarden — waarschijnlijk in de groep der Huismerels behooren.

En hier raken we nu aan de hoofdzaak van de kwestie: Is onze onderscheiding der groepen nu naar een in de natuur werkelijk voorkomend verschil geschied of is het broeden in de twee uiteenlopende vegetaties slechts een uiting, een begeleidend verschijnsel, of wel een noodzakelijk gevolg van een ander dieper liggend. Bedenken we nu, dat het geconstateerde verschil zeer groot is, grooter dan we ons bij een *geleidelijke* aanpassing gewoonlijk denken, dat verder het verschijnsel dier vegetatie wijziging zich in geheel West-Europa voordoet, dan meen ik, dat we de oorzaak moeten trachten te zoeken in den vogel zelf. In een belangrijk deel der vogelsoort heeft een verandering plaatsgegrepen, de periode der geslachtsrijpheid is belangrijk vervroegd in een betrekkelijk zeer kort tijdsverloop, dat we op 50 à 70 jaar kunnen stellen. Een veel grooter deel van het jaar wordt nu besteed aan het voortbrengen van nieuwe generaties. Daaraan is dan voorafgegaan een periode van trek — d. w. z. — het opzoeken of vinden van, of zwerven — luk raak — naar een nieuwe vegetatie. Krachtig als de soort is, heeft hij op een door zijn physiologische gesteldheid bepaald oogenblik daarbij de risico's van de overwintering in ons klimaat aanvaard, ten koste van vele offers.

Deze opvattingen — wier ontstaan ik binnenkort nader hoop toe te lichten en uitvoerig hoop te motiveeren — zijn een uitvloeisel van die eigenaardige samen-

gang van verschijnselen, die ik voorloopig pendulatie heb genoemd. Als ze bruikbaar blijken, als werkelijk de beweging van een deel der soort als een trekperiode, de uitzetting van het broedseizoen als lente- of bloeiperiode kan worden beschouwd, dan kan bij deze soort een zichtbare verklaring daarmee gepaard gaan of er op volgen, wellicht het meest bij de mannetjes. Men lette op verschijnselen in deze en beschouwe die niet als niet te rangschikken toevalligheden. Onder anderen constateerde ik eens een ♂ Huismerel met twee paar witte buitenste staartpennen, sterker in 't oog springend dan bij een vink.

Aan de medewerkers elkaars onderlingen dank. Ik hoop dat we deze arbeid zullen vervolgen, om uit eerlijke gegevens, resultaten te verkrijgen, die één alleen nooit vinden kan. Een programma voor het volgende jaar zal verschijnen.

Wageningen.

G. WOLDA.

EEN VOOR ONS LAND NIEUWE VOGELSOORT.

(*Surnia ulula* L. — de Sperwer-uil.)

AN tijd tot tijd houd ik ervan, eens bij den praeparateur rond te neuzen, want er is in zijn werkkamer altoos iets interessants en vaak wat bijzonders te zien: leerzame maag- of krop-inhouden, 'n albino, kleurafwijkingen van melanistischen aard of merkwaardigheden in bouw en habitus. Want al prefereer ik het levende in de natuur, zoo is toch ook van doode dieren een heeleboel te leeren. Heeft de onsterfelijke Heimans in dit orgaan niet eenmaal geschreven over „Waar een doode uil goed voor is?” Ook krijgt men er eens zoogdieren of vogels in de hand, die zelden in wilden staat zijn waar te nemen en men komt soms door zoo'n bezoek tot de wetenschap, dat een of andere reeds lang in de omgeving verwachte verschijning, op die en die plaats werd buitgemaakt, zoodat er aanleiding bestaat, die buurt eens wat nauwkeuriger te visiteren. Kortom, bij zoo'n taxidermist is altijd uitzicht op mooie en instructieve dingen en valt het eens 'n keer tegen, dan is het toch plezierig hem bij 't ontleden en modelleeren bezig te zien. Daarom kom ik er graag en aan mijn laatste bezoek is het te danken, dat ik nu in dit blad kan schrijven over een in Nederland tot dusverre nog niet in wilden staat waargenomen vogelsoort, welker naam hierboven staat.

Den 5en October van dit jaar werd door een boer onder Geldersch-Veenendaal in de schemering een opvallend tamme uil uit den pereboom geschoten, waar hij onvermoeid zat te roepen. Door tusschenkomst van een werkman, die men wist liefhebberij in dergelijke dingen te hebben, werd de vogel doorgezonden naar den opzetter, die de eerste was, die wat vreemds aan het dier vond. Hij kende het uit zijn veeljarige praktijk niet, doch op grond van de dwarse borststrepen meende hij met den Sperwer-uil te doen te hebben en mijn nadere determinatie met Brehm, Naumann, Saunders en Witherby bevestigde 's mans meening volkomen. De zeer goed geprepareerde, door het schot nagenoeg onbeschadigde uil bleek inderdaad *Surnia ulula* L. (*nisoria*) te wezen en op gezag van de Engelsche en Duitsche auteurs noem ik hem voorloopig ook maar vast Sperwer-uil, welke benaming zeer doeltreffend is, want deze vogel dunkte ons in zijn gansche voorkomen meer sperwer of valk dan uil te wezen (hij heet ook wel „Eulenfalke”), maar vanwege de markante echte sperwer-dwars-teekening op borst en onderzijde, prefereer ik den naam Sperwer-uil. Overigens zou van dit dier de zegswijze afkomstig kunnen zijn, dat „elk meent zijn uil een valk te zijn”, want men zou dezen vogel op eenigen afstand veel eerder voor een dagroofvogel houden dan voor een